

Mokymosi mokytis kompetencija strateginiuose dokumentuose

Arūnas Bėkšta, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija

Įvadas

Technologinės ir socialinės permainos visose žmonių veiklos srityse verčia daugumą suaugusiųjų nuolat mokytis. Mokymasis visą gyvenimą yra svarbus šiandien ir bus dar svarbesnis ateityje, todėl buvo kuriamos strategijos ir kitokie programiniai dokumentai (Lisabonos strategija (2000), Bolonijos (1999) ir Kopenhagos (2002) procesai), kurie nustato švietimo vaidmenį didinant įsidarbinimą ir stiprinant Europos Sąjungos visuomenės intelektualinį potencialą.

Reglamentavimas nustato naujus reikalavimus suaugusiųjų mokymui ir mokymuisi. Siekdamas užtikrinti suaugusiųjų mokymosi kokybę, valstybės narės turės investuoti į mokymosi medžiagą ir metodus, naujas priemones kvalifikacijų ir įgūdžių atnaujinimui.

Šiame kontekste mokymosi mokytis kompetencija tampa viena iš svarbiausių bendrųjų kompetencijų, kuri užtikrina kitų kompetencijų ugdymą. Mokymosi mokytis (gebėjimo mokytis) kompetencijos svarbą pabrėžia daug UNESCO, Europos Sąjungos ir Europos Tarybos dokumentų.

UNESCO suaugusiųjų švietimo konferencija CONFINTEA 1997 priėmė „Darbotvarkę ateičiai“, kurioje skatino sukurti strategijas, kurios „sudarytų galimybę žmonėms pritaikyti jų patirtį ir žinias atliekant diagnozę ir pasirenkant galimo veikimo kryptis“¹. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001) pabrėžia, kad dabar svarbiausia kad visi mokytojai mokytis ir gebėtų pasinaudoti daugybe prieinamos informacijos. Mokymosi mokytis kompetencijos ugdymo svarbą pabrėžia Komisijos Komunikatas „Suaugusiųjų mokymasis: Mokytis niekada ne vėlu“ (2006).

Dabartis kelia didelius reikalavimus suaugusiems mokiniams: mokytis mokytis, kad galėtų mokytis greičiau, efektyviau, panaudojant naujausius mokymosi metodus, efektyviai taikant inovacijas praktikoje ir prisiimant atsakomybę už mokymosi rezultatus.

Strateginiai dokumentai mokymosi mokytis kompetenciją apibūdina, kaip vieną iš svarbiausių, tačiau praktiškai ji nėra taip plačiai aptariama ir diegiama, kaip, pavyzdžiui, raštingumas, užsienio kalbų mokėjimas ar IKT gebėjimai.

Grundtvig partnerysčių projekte „Pažeidžiamų grupių bendrųjų kompetencijų ugdymas“ (2010-2012 m.) (Projekto numeris 2010-1-IT2-GRU06-13864 4), kuriame Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija ir Stephanstift Zentrum fuer Erwachsenenbildung (Vokietija) buvo partneriai, nustatyta, kad visų pažeidžiamų grupių asmenų (neįgaliųjų, moterų, senjorų, iškritusių iš mokymosi, imigrantų, bedarbių) mokymosi mokytis kompetencija yra labai žema. Nepaisant, kad ji yra viena svarbiausių, ji mažiausiai žinoma ir mažiausiai suprantama. Dažnai žmonėms sunku suprasti, kas tai yra, nes jie niekada apie ją negirdėjo. Net formaliojo švietimo sistemoje ši sąvoka iki šiol mažai vartojama.

Tikime, kad projektas, kuriame analizuojame suaugusiųjų, grįžtančių į mokymąsi gebėjimą mokytis, prisidės prie aukščiau išvardintų problemų sprendimo ir jo rezultatai padės padidinti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi efektyvumą.

¹ Suaugusiųjų švietimas: diskusijų gairės. Hamburgo deklaracija. Darbotvarkė ateičiai: tarptautinė suaugusiųjų švietimo konferencija 1997 m. liepos 14-18 d., Hamburgas. Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, 1997.

Straipsnyje pateikiama Estijos, Lietuvos, Portugalijos, Nyderlandų, Švedijos, Italijos ir Vokietijos strateginių švietimo dokumentų analizė. Šia analize siekėme išsiaiškinti, kiek juose atsispindi mokymasis mokytis ir kitos bendrosios kompetencijos, kitaip sakant, ar suvokiama jų svarba nacionaliniame lygmenyje. „Strateginiais dokumentais“ čia laikome tokius dokumentus:

- Valstybinės bendrojo lavinimo, profesinio mokymo, aukštojo mokslo, mokymosi visą gyvenimą ir panašios strategijos
- Įstatymai (Švietimo, Profesinio mokymo, Aukštojo mokslo, Suaugusiųjų švietimo ir pan.)
- Nacionalinė kvalifikacijų sandara

Šiame tekste priklausomai nuo konteksto vartojami du terminai „mokymasis mokytis“ ir „gebėjimas mokytis“.

Straipsnyje pateikiame projekto ataskaitos sutrumpintą variantą. Pirmiausiai aptarsime Europos Sąjungos dokumentus dėl bendrųjų kompetencijų, tada detaliau panagrinėsime Lietuvos dokumentus. Kitų partnerių šalių pateikiame tik autorių padarytas išvadas, išskyrus Estiją, kurios pristatome daugiau informacijos, nes ji nuosekliausiai taiko mokymosi mokytis kompetenciją.

EUROPOS SAJUNGA

Mokymosi visą gyvenimą memorandumas²

Europos Komisijos dokumentas „Mokymosi visa gyvenimą memorandumas“, 30.10.2000 SEC (2000) 1832 buvo paskelbtas 2000 metais. Jo tikslas buvo paskatinti visos Europos diskusiją apie visapusišką mokymosi visa gyvenimą strategiją individualiu ir instituciniu lygiu asmeninio ir viešojo gyvenimo sferose. Čia pateikiame trumpą ištrauką, susijusią su bendrosiomis kompetencijomis.

4.1. Pirma tezė: nauji pagrindiniai įgūdžiai – visiems

Tikslas: garantuoti visuotinį ir nuolatinį mokymosi prieinamumą, kad būtų įgyjami bei atnaujinami įgūdžiai, reikalingi dalyvaujant žinių visuomenės gyvenime

Tai XXI a. Europoje yra aktyvios pilietybės ir užimtumo pagrindas. Ekonominiai ir socialiniai pokyčiai modifikuoja ir modernina pagrindinius įgūdžius, kuriuos kiekvienas privalo turėti kaip minimumą, kad galėtų dalyvauti darbinėje veikloje, šeimos ir visų lygių visuomenės gyvenime – nuo vietos iki Europos. Nauji svarbiausi įgūdžiai, įrašyti Lisabonos Europos Tarybos išvadose (26 paragrafas), yra šie: informacinės technologijos (IT), užsienio kalbos, technologinė kultūra, verslininkystė ir socialiniai gebėjimai. Tai nėra išsamus sąrašas, bet jis apima svarbiausias sritis. Taip pat sąraše neparasyta, kad tradiciniai mokėjimo skaityti ir skaičiuoti įgūdžiai daugiau nėra svarbūs. Būtina pažymėti, kad tai ne mokyklinių dalykų ar disciplinų sąrašas. Čia apibūdinamos tarpdalykinės žinių ir kompetencijų sritys. Pavyzdžiui, užsienio kalbų mokymasis apima techninius, kultūrinius ir estetinius bendravimo gebėjimus. Bendrieji, profesiniai ir visuomeniniai įgūdžiai vis dažniau sutampa turinio ir funkcijos prasme.

Pradėdamas diskusiją, šis Memorandumas apibrėžia naujus pagrindinius įgūdžius, reikalingus aktyviai dalyvaujant žinių visuomenės ir ekonomikos gyvenime – darbo rinkoje ir darbe, sparčiame, tikrame bendruomenės ir demokratijos gyvenime. Žmogus privalo suvokti savo tapatybę ir gyvenimo tikslą. Kai kurie šių įgūdžių – pavyzdžiui, skaitmeninis raštingumas, – yra tikrai nauji, tuo tarpu kiti – pavyzdžiui, užsienio kalbos, – tampa vis svarbesni didesniame skaičiu žmonių nei anksčiau. Visuomeniniai įgūdžiai – pasitikėjimas savimi, kryptingumas, nebijojimas rizikuoti – taip pat tampa vis svarbesni, nes iš žmonių tikimasi daug autonomiškesnio elgesio, negu praeity. Verslininkystės įgūdžiai leidžia tiek patobulinti individualų darbą, tiek pajvairinti kompanijos

² Mokymosi visą gyvenimą memorandumas. http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/policy-strategies_en.htm

veiklą; jie taip pat padeda kurti naujas darbo vietas egzistuojančiose įmonėse, ypač mažose ir vidutinėse, ir įsidarbinti pačiam. **Dabar svarbiausia, kad kiekvienas išmoktų mokytis, prisitaikyti prie pokyčių ir naudotis informacijos gausybe. Darbdaviai nuolat reikalauja sugebėjimo mokytis ir sparčiai įgyti naujų įgūdžių, prisitaikyti prie naujų reikalavimų ir aplinkybių [paryškinta A.B].**

Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų³

Svarbiausias ES dokumentas apie bendrąsias kompetencijas yra Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gruodžio 18 d rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų (2006/962/EC). Čia pateikiame keletą esminių šios Rekomendacijos dalių, susijusių su mokymosi mokytis.

Bendrieji gebėjimai

Šiame dokumente gebėjimai apibūdinami kaip nuo aplinkybių priklausančių žinių, įgūdžių ir požiūrių visuma. Bendrieji gebėjimai – tai visų žmonių asmeniniam pasitenkinimui ir vystymuisi, aktyviam pilietiškumui, socialinei integracijai ir užimtumui reikalingi gebėjimai.

Orientaciniuose metmenyse nustatyti aštuoni bendrieji gebėjimai:

- 1) Bendravimas gimtąja kalba;*
- 2) Bendravimas užsienio kalbomis;*
- 3) Matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse;*
- 4) Skaitmeninis raštingumas;*
- 5) Mokymasis mokytis;*
- 6) Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai;*
- 7) Iniciatyva ir verslumas; ir*
- 8) Kultūrinis sąmoningumas ir raiška.*

Visi bendrieji gebėjimai laikomi vienodai svarbiais, nes gali padėti gerai orientuotis žinių visuomenėje. Daugelis gebėjimų persipina ir papildo vienas kitą: vienai sričiai būdingi aspektai stiprina kitos srities gebėjimus. Svarbiausias mokymosi pagrindas – tai pagrindiniai kalbos, raštingumo, mokėjimo skaičiuoti bei informacinių ir ryšių technologijų (IRT) įgūdžiai, o mokytis padeda mokymasis mokytis. Yra keletas sąvokų, kurios yra pritaikomos visose Orientacinių metmenų srityse: kritinis mąstymas, kūrybingumas, iniciatyvumas, problemų sprendimas, pavojaus įvertinimas, sprendimų priėmimas ir konstruktyvus jausmų valdymas vaidina pagrindinį vaidmenį ugdant visus aštuonis bendruosius gebėjimus.

Mokymasis mokytis

Apibrėžimas:

„Mokymasis mokytis“ reiškia gebėjimą atkakliai mokytis, organizuoti savo mokymąsi, įskaitant mokymąsi veiksmingai valdant laiką ir informaciją, asmeniškai ir grupėse. Šis gebėjimas – tai mokymosi proceso ir poreikių supratimas, turimų galimybių nustatymas ir gebėjimas įveikti kliūtis siekiant sėkmingai mokytis. Šis gebėjimas reiškia, kad įgyjamos, apdorojamos ir įsisavinamos naujos žinios ir įgūdžiai, siekiama gauti pagalbą ir ja naudotis. Mokymasis mokytis įpareigoja besimokančiuosius remtis turima mokymosi ir gyvenimo patirtimi, naudoti ir pritaikyti žinias ir įgūdžius įvairiose situacijose – namuose, darbe, šviečiantis ir lavinantis. Motyvacija ir pasitikėjimas yra ypač svarbūs žmogaus gebėjimams.

Svarbiausios su šiuo gebėjimu susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos:

Kai žmogus mokydamasis siekia konkrečių darbo ar karjeros tikslų, tuomet jis turėtų žinoti apie tiems tikslams būtinus gebėjimus, žinias, įgūdžius ir kvalifikaciją. Visais atvejais mokydamasis

³ Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų. (2006/962/EC). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:LT:PDF>

mokyti žmogus turi žinoti ir suprasti savo pasirinktas mokymosi strategijas, savo įgūdžių ir kvalifikacijos stipriąsias ir silpnąsias puses bei turi sugebėti ieškoti švietimo ir mokymo galimybių bei patarimų ir (arba) paramos, kurią jis gali gauti.

Siekiant įgyti mokymosi mokyti įgūdžių reikia, pirmiausia, įgyti pagrindinių bendrųjų įgūdžių, kaip antai raštingumas, mokėjimas skaičiuoti ir IRT įgūdžiai, kurie yra būtini toliau mokantis. Remdamasis šiais įgūdžiais asmuo turėtų sugebėti gauti, apdoroti ir įsisavinti naujų žinių ir įgūdžių. Tam reikia veiksmingai valdyti savo mokymosi, karjeros ir darbo situacijas ir ypač sugebėti toliau atkakliai mokytis, dėmesį skirti ilgai trunkantiems laikotarpiams ir kritiškai mąstyti apie mokymosi tikslus. Žmonės turėtų sugebėti skirti laiko savarankiškam ir organizuotam mokymuisi, o besimokydami taip pat bendradarbiauti, pasinaudoti nevienalytės grupės teikiamais privalumais ir dalintis tuo, ko jau išmoko. Asmenys turėtų sugebėti organizuoti savo pačių mokymąsi, įvertinti savo darbą ir, prireikus, ieškoti patarimų, informacijos ir paramos.

Teigiamas požiūris – tai motyvacija ir pasitikėjimas tolesniu mokymusi visą gyvenimą ir šio proceso sėkme. Į problemų sprendimą orientuotas požiūris sustiprina patį mokymosi procesą ir asmens gebėjimą įveikti kliūtis ir pokyčius. Noras pritaikyti turimą mokymosi ir gyvenimo patirtį bei smalsumas ieškant galimybių mokytis ir mokantis įvairiose gyvenimo situacijose yra ypač svarbūs teigiamam požiūriui sukurti.

Tarybos rezoliucija „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“ ir Tarybos išvados dėl kompetencijų, kuriomis prisidedama prie mokymosi visą gyvenimą ir iniciatyvos „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“ įgyvendinimo

Toliau rutuliodama mokymosi visą gyvenimą ir bendrųjų kompetencijų idėją Taryba priėmė keletą dokumentų:

- Tarybos 2007 lapkričio 15 d Rezoliuciją dėl “naujų gebėjimų naujoms darbo vietoms” (2007/C 290/01)⁴
- Tarybos 2010 gegužės 11 d išvados dėl kompetencijų, kuriomis prisidedama prie mokymosi visą gyvenimą ir iniciatyvos „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“ įgyvendinimo (2010/C 135/03)⁵

Čia pateikiame trumpą ištrauką iš Tarybos 2010 gegužės 11 d išvados dėl kompetencijų, kuriomis prisidedama prie mokymosi visą gyvenimą ir iniciatyvos „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“ įgyvendinimo, kur atkreipiamas dėmesys į bendrųjų gebėjimų ugdymą visuose švietimo lygiuose.

Kompetencijų įgijimas ir tobulinimas yra itin svarbus siekiant pagerinti užimtumo perspektyvas ir padėti užtikrinti asmeninę realizaciją, socialinę aprėptį ir aktyvų pilietiškumą, nes asmens kompetencijos rodo jo gebėjimą veikti organizuotai sudėtingomis, besikeičiančiomis ir neprognozuojamomis aplinkybėmis. Kaip išdėstyta rekomendacijoje dėl bendrųjų gebėjimų, kompetentingas asmuo gali derinti žinias, gebėjimus bei nuostatas ir taikyti anksčiau išmokus dalykus (nesvarbu, ar jie būtų išmolti per formalųjį ar neformalųjį mokymąsi arba savišvietą) bei juos panaudoti naujose situacijose [...].

Reikia stengtis parodyti, kad bendrosios kompetencijos yra svarbios visuose švietimo ir mokymosi lygiuose bei visuose gyvenimo etapuose bei situacijose. Reikia ne tik remti bendrųjų kompetencijų įgyvendinimą 2006 m. rekomendacijoje nustatytoje srityse, bet dėmesys taip pat turėtų būti skirtas tam, kad būtų kuo geriau pasinaudota rekomendacija siekiant remti mokymąsi visą gyvenimą, privalomajam švietimui pasibaigus.

⁴ Tarybos 2007 lapkričio 15 d Rezoliuciją dėl “naujų gebėjimų naujoms darbo vietoms” (2007/C 290/01) http://publications.europa.eu/resource/ellar/b034348b-8112-4489-9709-69ea0afcdad4.0013.02/DOC_1

⁵ Council conclusions of 11 May 2010 on competences supporting lifelong learning and the ‘New skills for new jobs’ initiative (2010/C 135/03) <http://www.elgpn.eu/elgpn/db/files/server/files/47>

Reikėtų labiau skatinti remti įvairių bendrųjų kompetencijų įgijimą, atnaujinimą ir tolesnį tobulinimą profesinio švietimo ir mokymo bei suaugusiųjų švietimo srityse.

Kad studentai įgytų kompetencijų, kurių reikia darbo rinkai ir tolesniam mokymuisi bei mokslinių tyrimų veiklai, aukštojo mokslo įstaigose pirmenybė taip pat turėtų būti teikiama bendrųjų kompetencijų atnaujinimui, įgijimui ir tolesniam tobulinimui. Itin svarbu, kad aukštojo mokslo įstaigose studentams atitinkamais atvejais būtų sudaromos galimybės plėtoti gebėjimus bendrauti užsienio kalbomis, taip pat įgyti tvirtas bendrąsias kompetencijas, nes jos yra būtinos siekiant įgyti kitų kompetencijų, prisitaikyti prie skirtingos darbo aplinkos ir būti aktyviais piliečiais [...].

LIETUVA

Strategijos

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos⁶

Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos patvirtintos LR Seimo 2003 m. liepos 4 d. Nutarimu Nr. IX-1700. Čia pateikiame svarbias dalis, susijusias su bendrosiomis kompetencijomis.

Atsižvelgiant į visuomenei tenkančius dabarties iššūkius ir Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje apibrėžtus žinių visuomenės, saugios visuomenės ir konkurencingos ekonomikos prioritetus, švietimui tenka ši misija:

- 1) padėti asmeniui suvokti šiuolaikinį pasaulį, įgyti kultūrinę bei socialinę kompetenciją ir būti savarankišku, veikliu, atsakingu žmogumi, norinčiu ir **gebančiu nuolat mokytis** bei kurti savo ir bendruomenės gyvenimą;*
- 2) padėti asmeniui įgyti profesinę kvalifikaciją, atitinkančią šiuolaikinį technologijų, kultūros bei asmeninių gebėjimų lygį, ir sudaryti sąlygas mokytis visą gyvenimą – nuolat tenkinti pažinimo poreikius, siekti naujų kompetencijų ir kvalifikacijų, reikalingų jo profesinei karjerai ir gyvenimo įprasminimui;*
- 3) užtikrinti darnią, žiniomis grįstą krašto ūkio, aplinkos ir kultūros plėtrą, vidinį ir tarptautinį ūkio konkurencingumą, nacionalinį saugumą ir demokratinės valstybės raidą ir taip stiprinti visuomenės kūrybines galias;*
- 4) laiduoti tautos ir krašto kultūros tęstinumą, nuolatinį kūrimą, tapatybės išsaugojimą, puoselėti šios kultūros atvirumą ir dialogiškumą.*

*Siekiant užtikrinti švietimo raidos kokybę, švietimo turinys turi būti nuolat peržiūrimas ir siejamas su naujomis kompetencijomis. **Strategija pabrėžia, kad “švietimo turinys susiejamas su asmens ir visuomenės gyvenimui būtinų vertybinių nuostatų, bendrųjų gebėjimų ir kompetencijų suteikimu. Kryptingai ugdomi pagrindiniai raštingumo gebėjimai, socialinė, kultūrinė ir komunikacinė kompetencija, kritinio mąstymo ir problemų sprendimo įgūdžiai, **gebėjimas mokytis**”.***

Turint omenyje švietimo permainas, aišku, kad turi keistis ir mokytojų bei dėstytojų vaidmuo, todėl Strategijos gairės atkreipia dėmesį į būtinybę keisti mokytojų darbą ir jų rengimą:

Sukurama integrali mokytojų rengimo bei kvalifikacijos tobulinimo sistema, orientuota į kintantį mokytojo vaidmenį žinių visuomenėje ir šiuolaikiniam mokytojui būtinas naujas kompetencijas bei vertybines nuostatas. Kuriant žinių visuomenę, keičiamas pats mokytojo vaidmuo: mokytoją – žinių turėtoją ir perteikėją keičia mokytojas – mokymosi organizatorius, mokymosi galimybių kūrėjas, mokymosi patarėjas, partneris, tarpininkas tarp mokinio ir įvairių šiuolaikinių informacijos

⁶ Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>

šaltinių. Kartu mokytojas dabarties visuomenėje turi išlikti ir ugdytojas, gyvenimo tiesų liudytojas, perduodantis tradiciją bei mokantis ją kūrybingai plėtoti;

Taigi, Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatose buvo aiškiai matyti mokymosi mokytis ir kitų bendrųjų kompetencijų svarba.

Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija⁷

Valstybinė švietimo strategija patvirtinta LR Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. Nutarimu Nr. XII-745. Čia pateikiamos kelios ištraukos, susijusios su nagrinėjama tema.

Strategijos tikslai:

13.1. pasiekti tokį pedagoginių bendruomenių lygį, kai jų daugumą sudaro apmąstantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs mokytojai ir dėstytojai (toliau – pirmasis Strategijos tikslas);

13.2. įdiegti duomenų analize ir įsivertinimu grįstą švietimo kokybės kultūrą, užtikrinančią savivaldos, socialinės partnerystės ir vadovų lyderystės darną (toliau – antrasis Strategijos tikslas);

13.3. užtikrinant švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, maksimaliai plėtojant vaikų ir jaunimo švietimo aprėptį, suteikti mokiniams, studentams ir jaunimui palankiausias galimybes išskleisti individualius gebėjimus ir tenkinti specialiuosius ugdymosi ir studijų poreikius (toliau – trečiasis Strategijos tikslas). Teikti veiksmingą pedagoginę ir psichologinę pagalbą mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumų;

13.4. garantuojant švietimo sistemos veiksmingumą, sukurti paskatų ir vienodų sąlygų mokytis visą gyvenimą sistemą, grįstą veiksminga pagalba atpažįstant save ir renkantis kelią veiklos pasaulyje. Derinti asmens pasirinkimą su valstybiniu planavimu (toliau – ketvirtasis Strategijos tikslas).

Strategija, skirtingai nei 2013-2012 m. strateginės gairės, jau aiškiai neįvardija bendrųjų kompetencijų ugdymo svarbos. Tik analizuojant strategijos kontekstą, atkreiptas dėmesys, kad:

12.6. Iki šiol nepavyksta ugdymo proceso pakreipti, socialinių partnerių ir bendruomenių suburti esminėms kompetencijoms ugdyti. Vis dažniau susiduriama su motyvacijos mokytis stoka. Visuomenės pasitikėjimas švietimu yra gana geras, tačiau tai sudaro prielaidas ir dideliems lūkesčiams – norima, kad mokykla drauge su tėvais ugdytų kūrybiškus žmones, asmenybes, aktyvius Lietuvos valstybės piliečius, išmanančius valstybės ir kaimyninių šalių istoriją bei kultūrą, norinčius siekti naujų žinių ir tobulėti, gebančius prisiimti atsakomybę už save ir valstybę. Šie lūkesčiai daug labiau negu anksčiau yra susiję su išskirtiniais reikalavimais mokytojams, dėstytojams ir dėmesiu jiems. Jų kompetencija, asmeninės savybės, motyvacija, kūrybiškumas ir noras nuolat tobulėti, gebėjimas perimti gerąją praktiką yra pagrindinis Lietuvos švietimo sėkmės matas. Todėl būtina atrasti paskatų ir sąlygų kurtis reflektuojančių, kūrybingų ir profesionalių mokytojų ir dėstytojų bendruomenėms [...].

16.3. Gebėjimų vertinimo sandara neatitinka mokymosi visą gyvenimą realijų ir neskaitina nuosekliai kaupti kompetencijų, nėra adekvati dalies kompetencijų savasčiai, netampa saviugdosa ir savikontrolės priemone.

16.4. Visuomenė mažai žino apie naujausius ugdymo tikslus, siekiamas išugdyti kompetencijas, įteisintas oficialiuose dokumentuose, nes silpnai įtraukiama į jų formavimą. Vyrauja nuomonė, kad reikalingų kompetencijų, ypač susietų su kūrybiškumu, technologiniais praktiniais žinių pritaikymo gebėjimais, bendravimu, verslumu, organizuotumu ir kita, neugdoma arba neišugdoma, nes nesama šių kompetencijų įvertinimo ir pripažinimo mechanizmų.

⁷ Valstybinė 2013-2020 švietimo strategija. http://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/tei/valstybine-svietimo-strategija_1

20.1. Nedarbas ir emigracija meta iššūkį švietimui operatyviau reaguoti į pokyčius darbo rinkoje, padėti žmonėms greičiau susiorientuoti, atpažinti savo privalumus ir jais pasinaudoti ieškant darbo, gebėti savarankiškai valdyti karjerą, rinktis perspektyvesnes karjeros kryptis, savarankiškai kurti verslą ir savo darbo vietą. Švietimas turi atverti ir siūlyti įvairias mokymosi galimybes, padedančias žmogui tobulinti gebėjimus remiantis kvalifikacijomis ir visapusišku savęs tobulinimu, įgyjant pasitikėjimo savo jėgomis, atsakomybės už save, bendruomenę, valstybę ir aplinką [...].

Lyginant 2003-2012 ir 2013-2020 strategijų nuostatas galime pastebėti, kad pastaroji yra bendresnio pobūdžio, konkretūs uždaviniai ir jų pasiekimo rodikliai pateikti priede „Strategijos įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir siekiniai“. Dėl to strategijos tekstas tapo pernelyg apibendrintas, o rodikliai technokratiški, bendrųjų kompetencijų vieta švietimo turinyje ir procesuose tapo neaiški.

Mokymosi visa gyvenimą užtikrinimo strategija⁸

Strategija patvirtinta 2008m. spalio 15 d. bendru Švietimo ir mokslo ministro bei Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu (2008 m. spalio 15 d. Nr. ISAK-2795/A1-347).

Dalyje, apibūdinančioje mokymopsi visa gyvenimą situaciją Lietuvoje, strategija atkreipia dėmesį į bendrųjų gebėjimų (kompetencijų) svarbą:

11.2. Neformalusis švietimas glaudžiai susijęs su asmenų bendrųjų gebėjimų lavinimu. 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijoje 2006/962/EB dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų bendrieji gebėjimai apibrėžiami kaip žmonių asmeniniam pasitenkinimui ir vystymuisi, aktyviam pilietiškumui, socialinei integracijai ir užimtumui reikalingi gebėjimai, apimantys bendravimą gimtąja ir užsienio kalbomis, matematinius gebėjimus ir pagrindinius gebėjimus mokslo ir technologijų srityse, skaitmeninį raštingumą, mokymąsi mokyti, socialinius ir pilietinius gebėjimus, iniciatyvumą ir verslumą, kultūrinį sąmoningumą ir raišką.

Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos įgyvendinimo veiksmų plane numatoma:

4. Gerinti asmenų gyvenimo kokybę ir integraciją į šiuolaikinę visuomenę, tolygiai visoje šalyje plėtoti neformalųjį neprofesinį ir savaiminį suaugusiųjų švietimą įvairių tipų suaugusiųjų švietimo ir kultūros įstaigose

*4.1. Rengti ir diegti mokymo programas, modulius, skirtus asmenų **bendriesiems gebėjimams**, pilietiškumui, sportiniam aktyvumui, sveikai gyvensenai, karjeros valdymo, saugaus eismo kompetencijoms ugdyti.*

Mokymosi visą gyvenimą strategijos autoriai gerai susipažinę su Europos Sąjungos dokumentais, jų idėjos perkeltos į strategiją ir jos įgyvendinimo priemonių planą.

Įstatymai

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas⁹

Švietimo įstatymas paskutinį kartą buvo pakeistas 2013 m. spalio 15 d. įstatymu Nr. I-1489. Kompetencijos apibrėžiamos trečiajame straipsnyje, kuris įvardija švietimo tikslus:

3 straipsnis. Švietimo tikslai

⁸ Mokymosi visa gyvenimą užtikrinimo strategija.
http://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/listing?date_from=&date_till=&text=ISAK-2795%2FA1-347&submit_lawacts_search=

⁹ Švietimo įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395105&p_query=&p_tr2=

Švietimo tikslai yra šie:

1) išugdyti kiekvienam asmeniui vertybines orientacijas, leidžiančias tapti doru, siekiančiu žinių, savarankišku, atsakingu, patriotiškai nusiteikusiu žmogumi, išlavinti dabartiniam gyvenimui svarbius jo komunikacinius gebėjimus, padėti įsisavinti žinių visuomenei būdingą informacinę kultūrą, užtikrinant valstybinės kalbos, užsienio kalbų ir gimtosios kalbos mokėjimą, informacinį raštingumą, taip pat šiuolaikinę socialinę kompetenciją ir gebėjimus savarankiškai kurti savo gyvenimą ir sveikai gyventi;

2) nustatyti asmens kūrybinius gebėjimus ir pagal tai padėti jam įsigyti kompetencijų ir (ar) kvalifikaciją, atitinkančią šiuolaikinę kultūros bei technologijų lygį ir padedančią jam įsitvirtinti ir sėkmingai konkuruoti tolydžiai kintančioje darbo rinkoje, perteikti technologijų, ekonomikos ir verslo kultūros pagrindus, būtinus šalies ūkio pažangai, konkurencingumui bei darniai raidai laiduoti, sudaryti sąlygas nuolat tenkinti pažinimo poreikius ir tobulėti mokantis visą gyvenimą;

3) stiprinti visuomenės galias užtikrinant krašto ūkio, aplinkos ir žmogiškųjų išteklių darnų vystymąsi, vidinį ir tarptautinį ūkio konkurencingumą, nacionalinį saugumą ir demokratinės valstybės raidą;

4) perteikti asmeniui tautinės ir etninės kultūros pagrindus, Europos ir pasaulio humanistinės kultūros tradicijas ir vertybes, laiduoti sąlygas asmens brandžiai tautinei savimonei, dorovinei, estetinei, mokslinei kultūrai, pasaulėžiūrai formotis, taip pat garantuoti tautos, krašto kultūros tęstinumą, jos tapatybės išsaugojimą, nuolatinį jos vertybių kūrimą, puoselėti krašto atvirumą ir dialogiškumą;

5) sudaryti sąlygas asmeniui įgyti demokratijos tradicijas įkūnijančius pilietinės ir politinės kultūros pagrindus, išplėtoti gebėjimus ir patirtį, būtiną asmeniui, kaip kompetentingam Lietuvos Respublikos piliečiui, Europos ir pasaulio bendrijos, daugiakultūrės visuomenės nariui.

Įdomu pastebėti, kad Įstatymas įvardija visas bendrąsias kompetencijas, išskyrus vieną- mokymąsi mokyti. Sunku paakyti kodėl- ar dėl to, kad sąmoningai manoma, jog ši kompetencija yra nesvarbi, ar tiesiog ji buvo pamiršta, kas taip pat rodo, kad įstatymo autoriams ji yra nesvarbi.

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas¹⁰

Paskutinė įstatymo redakcija priimta 2014 birželio 5 d. Nr. XI-242.

Mokslo ir studijų misija – padėti užtikrinti šalies visuomenės, kultūros ir ūkio klestėjimą, būti kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio visaverčio gyvenimo atrama ir paskata, tenkinti prigimtinių pažinimo troškimą. Lietuvos mokslo ir studijų politika laiduoja mokslo ir studijų kokybę, visų šalies piliečių lygias teises įgyti aukštąjį išsilavinimą ir sąlygas geriausiems dirbti mokslinį darbą, siekti mokslinio ir kūrybinio tobulėjimo, rūpinasi mokslo ir studijų sistemos atitiktimi visuomenės ir ūkio poreikiams, remia jos atvirumą ir integraciją į tarptautinę mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo erdvę. Darni mokslo ir studijų sistema grindžia žinių visuomenės plėtotę, žiniomis grįstos ekonomikos stiprėjimą ir darnų šalies vystymąsi, dinamišką ir konkurencingą šalies ūkio gyvenimą, socialinę ir ekonominę gerovę; ugdo kūrybingą, išsilavinusią, orią, etiškai atsakingą, pilietišką, savarankišką ir verslią asmenybę, puoselėja civilizacinę Lietuvos tapatybę, palaiko, plėtoja ir kuria šalies ir pasaulio kultūros tradicijas.

Mokslo ir studijų įstatymas niekaip neįvardija bendrųjų gebėjimo ugdymo nei studentų, nei personalo tarpe.

Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas¹¹

¹⁰ Mokslo ir studijų įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=424020

¹¹ Profesinio mokymo įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=404449

Paskutinį kartą įstatymas keistas 2014m. gruodžio 16d. įstatymu Nr. VIII-450.

3 straipsnis. Profesinio mokymo sistemos tikslai

Profesinio mokymo sistemos tikslai:

- 1) padėti asmeniui įgyti kvalifikaciją ir kompetencijas, atitinkančias šiuolaikinį mokslo, technologijos, ekonomikos ir kultūros lygį, padedančias jam įsitvirtinti ir konkuruoti kintančioje darbo rinkoje, laiduojančias šalies ūkio pažangą, konkurencingumą tarptautinėje rinkoje ir darnų vystymąsi;
- 2) sudaryti sąlygas įvairių poreikių ir gebėjimų asmenims mokytis visą gyvenimą, tobulinti ir keisti kvalifikacijas;
- 3) užtikrinti profesinio mokymo prieinamumą ir kokybę;
- 4) užtikrinti kvalifikacijų atitiktį šalies ūkio poreikiams, kompetencijų vertinimo, kvalifikacijų suteikimo ir pripažinimo objektyvumą;
- 5) užtikrinti profesinio orientavimo sistemos veiksmingą funkcionavimą.

Profesinio mokymo įstatymas neįvardija nei studentų, nei personalo bendrųjų gebėjimo ugdymo.

Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas

Nauja įstatymo redakcija priimta 2014 m. liepos 10 d. Nr. XII-1018.

4 straipsnis. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi tikslai

Pagrindiniai neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi tikslai, atsižvelgiant į valstybės vykdomą kryptingą mokymosi visą gyvenimą plėtros politiką, nustatytas veiklos kryptis ir plėtros gaires, yra sudaryti sąlygas asmeniui:

- 1) tenkinti savišvietos poreikius;
- 2) lavinti kūrybines galias ir gebėjimus;
- 3) įgyti ir tobulinti bendrąsias ir profesines kompetencijas;
- 4) tapti aktyviu demokratinės visuomenės nariu.

Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas nurodo būtinybę ugdyti tiek profesines, tiek ir bendrąsias suaugusiųjų kompetencijas.

Lietuvos kvalifikacijų sandara¹²

Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašą patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535.

1. Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašas (toliau – šis aprašas) nustato Lietuvos Respublikoje nustatytų kvalifikacijų, grindžiamų asmens veiklai reikalingomis kompetencijomis, lygių sistemą. Pagal šiame apraše pateiktą Lietuvos kvalifikacijų sandarą klasifikuojamos, vertinamos ir palyginamos Lietuvos Respublikoje nustatytos, suteikiamos ir pripažįstamos kvalifikacijos, susiejant Lietuvos kvalifikacijų sistemą, apimančią Lietuvos kvalifikacijų sandarą, kvalifikacijų planavimą, įgyvendinimą, pripažinimą ir valdymą, su kitų Europos Sąjungos valstybių kvalifikacijų sistemomis. Lietuvos kvalifikacijų sandara atitinka 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo (2008/C111/01) ir joje nustatytus 8 kvalifikacijų sąrangos lygius. Šiame apraše apibrėžtos kvalifikacijos priskiriamos šiame apraše nustatytiems kvalifikacijų lygiams, kurie nusako funkcines, pažintines ir **bendrąsias kompetencijas** [paryškinta A.B.], būtinas panašaus sudėtingumo, savarankiškumo ir kintamumo veiklai atlikti.

¹² Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=405326

5. Kvalifikacijų lygiai išdėstyti pagal hierarchiją, atsižvelgiant į kvalifikacijos pagrindžiančią kompetenciją, kvalifikacijų įgijimo būdus ir kvalifikacijų lygius apibrėžiančius kriterijus:

5.1. veiklos sudėtingumas – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos pobūdžiui, užduočių įvairovei ir atsakomybės laipsniui apibūdinti;

5.2. veiklos savarankiškumas – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos organizavimo ir pavaldumo pobūdžio kitimui apibūdinti;

5.3. veiklos kintamumas – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos technologinės ir organizacinės aplinkos kitimui apibūdinti.

6. Kiekvienas kvalifikacijų lygis apima kvalifikacijas, skirtas panašaus sudėtingumo, savarankiškumo ir kintamumo veiklai atlikti.

1 lentelė. Lietuvos kvalifikacijų lygių sąrašas

Lietuvos kvalifikacijų lygis	Kvalifikacijų lygio aprašymas
I	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš vieno ar kelių paprastų specializuotų veiksmų ar operacijų. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines žinias, būdingas vykdomai veiklai.</p> <p>Veiklos aplinka yra aiški, veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra, vadovavimas ir pagalba.</p> <p>Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos pastovūs ir nuolat kartojasi</p>
II	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, kurią sudaro veiksmai ir operacijos, skirti paprastoms problemoms spręsti. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas faktines žinias.</p> <p>Veiklai atlikti reikalinga priežiūra, vadovavimas ir pagalba.</p> <p>Veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs</p>
III	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie veiklos srities faktus, principus ir procesus.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei.</p> <p>Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių</p>
IV	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų palyginti plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgijus patirties, kvalifikacija leidžia perduoti praktinius veiklos įgūdžius žemesnės kvalifikacijos darbuotojams ir prižiūrėti jų veiklą.</p> <p>Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, lemiamų veiklos konteksto kaitos, kuri dažniausiai nuspėjama</p>

V	<p>Kvalifikacija skirta veiklai, pasižyminčiai kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Veikla reikalauja derinti išsamias veiklos srities žinias su bendrosiomis žiniomis, sprendžiant įvairias specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse.</p> <p>Darbuotojas atlieka veiklą savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Darbuotojas vadovauja žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, planuoja ir skirsto veiklos užduotis, prižiūri veiklos atlikimą, konsultuoja ir tikrina veiklos atlikimo kokybę.</p> <p>Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis</p>
VI	<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklos atlikimas reikalauja taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamų žmonių darbą iškeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas, taip pat vykdyti įvairią projektinę veiklą.</p> <p>Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kuriuos lemia žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokytis savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kaita</p>
VII	<p>Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keletą giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklos atlikimas reikalauja ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų taikymo.</p> <p>Veikla atliekama savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti.</p> <p>Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygio veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat kintantys uždavinių deriniai. Todėl veiklos kaita reikalauja gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, pagrįstus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus ir galimas socialines ir</p>

	etines veiklos pasekmes
VIII	<p>Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veikla reikalauja naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio veiklos uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalykus.</p> <p>Veikla strategiškai planuojama prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikia gebėjimų priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir / arba taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus.</p> <p>Intensyvūs ir neprognuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniais pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamo požiūrio į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse</p>

Kvalifikacijos lygių aprašai tiesiogiai nemini mokymosi mokytis kompetencijos, tačiau visa kvalifikacijų sandara akivaizdžiai remiasi suvokimu, kad viena iš svarbiausių kompetencijų asmens raidai yra mokėjimas mokytis. Jis būtinas perėjimui iš vieno kvalifikacijų lygio į kitą, bet lygiai svarbus ir judėjimui tame pačiame lygmenyje norint prisitaikyti prie besikeičiančio pasaulio reikalavimų.

Vidurinio ugdymo bendrosios programos¹³

Vidurinio ugdymo bendrosios programos patvirtintos Švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. Įsakymu Nr. V-269). Dokumento priedas Nr.10 skirtas bendrųjų kompetencijų ugdymui. Įdomu pastebėti, kad bendrosios kompetencijos aprašomos kaip **naujos** ir svarbios kompetencijos:

1. Bendrųjų kompetencijų ugdymas yra integruojamoji Bendrųjų programų sritis, apimanti naują, svarbų mokiniams ir visuomenei ugdymo turinį. Šis ugdymo turinys yra reikalingas įvairioms šiuolaikinio žmogaus socialinės, kultūrinės ir ekonominės veiklos sritims.

4. Bendrųjų kompetencijų ugdymas turėtų būti integruojamas į visų dalykų ugdymo turinį, tapti mokyklos gyvenimo dalimi, atsispindėti tiek pamokinėje, tiek ir nepamokinėje veikloje.

Antroji dešimtojo priedo dalis apibrėžia bendrųjų kompetencijų ugdymo tikslus:

II. UGDYMO SRITIES IR KOMPETENCIJŲ UGDYMO TIKSLAI

6. Ugdymo srities tikslas – padėti mokiniams ugdytis gyvenimui žinių visuomenėje būtinas mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo, socialinę pilietinę, iniciatyvumo ir kūrybingumo, asmeninę ir kultūrinę kompetencijas, praturtinti ugdymo turinį aktualiomis mokiniams ir visuomenei ugdomosiomis užduotimis ir veiklomis.

7. Kompetencijų ugdymo tikslai.

7.1. Mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymo tikslas – išugdyti atsakinga už savo mokymąsi, gebanti reguliuoti mokymosi procesus, įvaldžiusį svarbiausius mokymosi gebėjimus ir pasirengusį tobulinti savo mokymąsi asmenį.

¹³ Vidurinio ugdymo bendrosios programos <http://www.upc.smm.lt/veikime/turinys/>

7.2. **Komunikavimo kompetencijos** ugdymo tikslas – išugdyti gebantį veiksmingai bendrauti ir bendradarbiauti įvairiose komunikacinėse situacijose asmenį.

7.3. **Pažinimo kompetencijos** ugdymo tikslas – išugdyti kritiškai mąstantį, pasirengusį spręsti problemas ir tyrinėti asmenį.

7.4. **Socialinės pilietinės kompetencijos** ugdymo tikslas – išugdyti atsakingą, sąžiningą, aktyvų, demokratinėmis nuostatomis besivadovaujantį, tėvyne mylintį pilietį.

7.5. **Iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos** ugdymo tikslas – išugdyti nebijanti rizikuoti, atkaklų, vertinantį autentiškumą, gebantį veiksmingai realizuoti idėjas, atsakingą kūrėją ir novatorių.

7.6. **Asmeninės kompetencijos** ugdymo tikslas – išugdyti pozityviai mąstantį, garbingą, sąžiningą, sunkumus įveikti gebantį, atsakingą savo gyvenimo kūrėją.

7.7. **Kultūrinės kompetencijos** ugdymo tikslas – išugdyti sąmoningą kultūros puoselėtoją ir kūrybingą kultūros procesų dalyvį.

Trečioji dešimtojo priedo dalis pateikia bendrųjų kompetencijų ugdymo rekomendacijas ir Ketvirtoji dalis nurodo, kaip įvertinti mokinių pasiekimus.

Nepaisant to, kad bendrosios kompetencijos rado deramą vietą bendrojo ugdymo programose, realybėje šioms kompetencijoms vis dar skiriamas per mažas dėmesys. Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje rašoma: „**Iki šiol nepavyksta ugdymo proceso pakreipti, socialinių partnerių ir bendruomenių suburti esminėms kompetencijoms ugdyti**“.

Išvados

1. Esamos strategijos pripažįsta bendrųjų kompetencijų bendrai ir mokėjimo mokytis kompetencijos atskirai, svarbą. Akivaizdu, kad strategijų autoriai yra susipažinę su Europos Sąjungos dokumentais dėl mokymosi visą gyvenimą ir bendrųjų kompetencijų.
2. Įstatymai, kurie turėtų būti švietimo politikos ir strategijos įgyvendinimo instrumentai, stokoja sisteminio požiūrio į bendrąsias kompetencijas, nepaisant to, kad Europos Sąjungos rekomendacijos aiškiai nurodo, kad bendrosios kompetencijos turi būti ugdomos visuose švietimo lygmenyse: bendrajame ugdyme, profesiniame mokyme, aukštajame moksle ir suaugusiųjų švietime:
3. Švietimo įstatymas aprašo visas bendrąsias kompetencijas, išskyrus mokymosi mokytis kompetenciją.
4. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas atkreipia dėmesį į bendrųjų kompetencijų ugdymą, tačiau jų neįvardija.
5. Profesinio mokymo įstatymas ir Aukštojo mokslo įstatymai nieko nekalba apie dėstytojų ir studentų bendrųjų kompetencijų ugdymą.
6. Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygių aprašai aiškiai nemini bendrųjų kompetencijų tačiau visa kvalifikacijų sandara akivaizdžiai remiasi suvokimu, kad viena iš svarbiausių kompetencijų asmens raidai yra mokėjimas mokytis. Jis būtinas perėjimui iš vieno kvalifikacijų lygio į kitą, bet lygiai svarbus ir judėjimui tame pačiame lygmenyje norint prisitaikyti prie besikeičiančio pasaulio reikalavimų.
7. Vidurinio ugdymo bendrosios programos pripažįsta mokymosi mokytis ir kitas bendrąsias kompetencijas kaip būtinas gyvenimui žinių visuomenėje. Bendrosios kompetencijos yra svarbi sudėtinė visu dalykiniu kompetencijų dalis ir, sparčios visuomenės kaitos sąlygomis, yra ypač svarbios asmens brandai ir pasiruošimui tolesniam mokymuisi ir sėkmingai profesinei karjerai.
8. Nepaisant bendrųjų kompetencijų svarbos suvokimo, jų ugdymas visuose švietimo lygiuose dar nėra tapęs tradicine praktika.

ESTIJA

Estijoje suvokimas apie bendrųjų kompetencijų svarbą nacionaliniame lygyje yra labai aukštas. Mokėjimas mokytis ir kitos bendrosios kompetencijos atspindi įvairiose strategijose ir švietimo įstatymuose bei kituose teisės aktuose:

Mokymosi visa gyvenimą strategija 2014-2020¹⁴

Svarbu, kad šioje strategijoje numatoma, kad reikia pereiti nuo kalbėjimo apie bendrųjų kompetencijų svarbą prie veiksmų, reikalingų joms ugdyti.

Strateginiai tikslai ir veiksmai

1. Pasikeitusi mokymosi koncepcija

Visų lygių švietimo standartai (valstybinė programa) per pastaruosius dešimt metų akcentavo orientaciją į mokinį, bendrųjų kompetencijų svarbą, poreikį sieti naujų žinių išmokimą su jau turimomis žiniomis, sieti mokymąsi su įvairiomis gyvenimo sritimis, mokyti ir mokytis ne tik faktinių žinių, bet ir mokytis, kaip mokyti bei spręsti problemas ir tai daryti grupėmis. Ateinančiais metais pastangos turi būti nukreiptos į tai, kad šie reikalavimai būtų įgyvendinti.

Estijos suaugusiųjų švietimo raidos planas 2009-2013¹⁵

Suaugusiųjų švietimo raidos plane tiesiogiai nurodomas siekinys ugdyti gebėjimą mokytis ir numatomos įgyvendinimo priemonės:

Trečiasis tikslas. Užtikrinti suaugusiųjų mokymąsi siekiant padidinti jų konkurencingumą ir ugdyti kūrybingumą, talentą, iniciatyvą ir socialinę

Priemonė 3.1 Neformaliojo mokymosi teikimas

Veikla 3.1.4 Pagerinti suaugusių gyventojų gebėjimą mokytis (esminę mokymosi visą gyvenimą kompetenciją)

Bus nustatyta, kaip ugdyti gebėjimą mokytis asmenų, kurie atitolo nuo mokymosi, kuriems reikia pagalbos, kad padidėtų jų susidomėjimas mokymusi arba, kad jie tęstų mokymąsi. Šiam tikslui įvairiose mokymosi institucijose bus sukurti specialūs metodai ir kursai ugdyti mokymosi mokytis kompetenciją.

Vaikų ikimokyklinės priežiūros įstaigų įstatymas¹⁶

Šis įstatymas netiesiogiai užsimena apie mokymosi mokytis kompetenciją:

§ 2. Ikimokyklinis ugdymas

(1) Ikimokyklinis ugdymas apima rinkinį žinių, įgūdžių, patirčių ir elgesio taisyklių, kurios sudaro prielaidas sėkmingai pasirengti kasdieniam gyvenimui ir mokyklai.

Pagrindinių ir vidurinių Mokyklų įstatymas¹⁷

§ 4. Pagrindinės mokyklos funkcijos

(2) Pagrindinės mokyklos funkcija yra suteikti mokiniams mokymo ir mokymosi aplinką, kuri atitinka mokinių amžių, yra saugi, turi teigiamą poveikį mokinių ugdymuisi, skatina jų domėjimą mokymusi, gebėjimą mokytis, savirefleksiją, kritinį mąstymą, kūrybinę saviraišką, ugdo jų socialinį ir kultūrinį identitetą.

Profesinio mokymo įstaigų įstatymas¹⁸

Profesinio mokymo įstatymas akcentuoja, kad profesinis mokymas apima ne tik profesijos dalykus, bet turi ugdyti bendrąsias kompetencijas bei skatinti mokinių motyvaciją dalyvauti mokymesi visą gyvenimą:

¹⁴ Lifelong Learning Strategy 2014-2020 <http://www.hm.ee/index.php?0513767> (06.03.2013)

¹⁵ Development Plan for Estonian Adult Education 2009-2013 [file:///D:/Downloads/10228%20\(1\).pdf](file:///D:/Downloads/10228%20(1).pdf) (06.03.2014)

¹⁶ Preschool Child Care Institutions Act

<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/520122013003/consolide> (12.02.2014)

¹⁷ Basic Schools Upper Secondary Schools Act.
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/513012014002/consolide> (12.02.2014)

¹⁸ Vocational Educational Institutions Act <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504022014002/consolide> (12.02.2014)

§ 3. Profesinio mokymo organizavimo funkcijos ir atsakomybės

(1) Profesinio mokymo organizavimo paskirtis yra sukurti galimybes formuoti tokius asmenis, kurie turi žinias, įgūdžius ir nuostatas arba kompetencijas, patirtį ir socialinį pasiruošimą darbui, dalyvavimui socialiniame gyvenime ir mokymuisi visą gyvenimą. Norėdamos pasiekti šį tikslą, profesinės mokyklos turi vykdyti šias funkcijas:

1) padėti įgyti kompetencijas, kurios reikalingos savirealizacijai ir augimui, socialiniam aktyvumui ir įsitraukimui, tęstiniam mokymuisi ir įsidarbinimui (toliau vadinama bendrosios kompetencijos), įgalinti mokinį prisitaikyti prie besikeičiančios mokymosi, fizinės, socialinės ir darbo aplinkos,

2) padėti suformuoti mokinių darbinės ir profesinės kompetencijas, kad jis galėtų sėkmingai veikti darbo rinkoje,

3) ugdyti ir remti mokinių motyvaciją dalyvauti mokymesi visą gyvenimą.

Valstybinės pagrindinių mokyklų¹⁹ ir vidurinių mokyklų²⁰ programos

Mokymosi mokyti kompetencija turi svarbią vietą šiuose dokumentuose. Mokymosi koncepcija pagrįsta gebėjimų mokytis įgijimu.

...

(2) Vidurinės mokyklos funkcija yra sudaryti sąlygas mokiniams gauti žinias, įgūdžius ir vertybes, kurios leis jiems tęsti mokymąsi aukštojoje arba profesinėje mokykloje.

(3) Tikslų ir funkcijų įgyvendinimas remiasi šiais prioritetais:

1) mokinių nepriklausomumas plečiantis jų akiratį ir pasirengimą susitvarkyti su gyvenimiškais situacijomis;

2) tinkamos savivertės ugdymas;

3) savarankiško mokymosi ir bendradarbiavimo įgūdžių lavinimas;

4) tolesnio mokymosi galimybių pristatymas ir įvertinimas;

5) pilietinių įgūdžių, aktyvumo ir atsakomybės ugdymas.

§ 4. Kompetencijos

4) mokėjimo mokytis kompetencija – gebėjimas organizuoti mokymosi aplinką ir gauti mokymuisi reikalingą informaciją; planuoti mokymąsi ir laikytis plano; panaudoti mokymosi rezultatus, įskaitant ir mokymosi gebėjimus ir strategijas, įvairiuose kontekstuose ir problemų sprendimui; gebėjimas analizuoti savo žinias ir įgūdžius, stiprybes ir silpnybes ir tuo pagrindu nustatyti tolesnio mokymosi poreikius

Profesinio mokymo standartas²¹

Mokymosi mokyti kompetencija turi svarbią vietą šiuose dokumentuose. Mokymosi koncepcija pagrįsta gebėjimų mokytis įgijimu

Antras skyrius. Programa

§8 Programos moduliai

(8) Privalomų ir pasirenkamųjų modulių mokymosi rezultatai aprašomi šiais rodikliais: profesinės žinios, įgūdžiai, savarankiškumas ir atsakingumas, mokymosi kompetencija, socialinė kompetencija, savo kompetencijų reflektavimas, operacinės kompetencijos; skaitmeninės kompetencijos, iniciatyvos ir verslumo jausmas. Šios kompetencijos apibūdinamos šitaip:

...

4) mokymosi kompetencija yra gebėjimas valdyti mokymąsi panaudojant tinkamą mokymosi stilių ir efektyvias mokymosi strategijas.

¹⁹ National curriculum for basic schools <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/524092014014/consolide> (12.02.2014)

²⁰ National curriculum for upper secondary school <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/524092014009/consolide> (06.03.2014)

²¹ Vocational education standard <https://www.riigiteataja.ee/akt/128082013013?leiaKehtiv> (06.03.2014)

Estijos kvalifikacijų sandara

Estijos kvalifikacijų sandaroje, panašiai, kaip ir Lietuvoje, bendrosios kompetencijos nėra aiškiai įvardintos, tačiau lygių logika reikalauja gebėjimo mokytis, kaip bazinės kompetencijos, norint pasiekti aukštesnio lygmens kvalifikaciją.

ITALIJA

- Nacionaliniame lygmenyje suvokimo lygis apie bendrųjų kompetencijų svarbą vis dar yra žemas. Bendrosios kompetencijos neatsispindi įstatymuose ir dėl to nenusileidžia pakopomis žemyn į visą sistemą.
- Atsižvelgdama į Europos Sąjungos rekomendacijas kad bendrosios kompetencijos turi būti ugdomos visuose švietimo lygiuose, Italijos Vyriausybė pradėjo keisti švietimo sistemą ir tobulina įstatymus skatindama suaugusiųjų švietimą ir diegia įgytų kompetencijų vertinimo instrumentus. Yra praktiški instrumentai, kaip pamatuoti gimtosios ir užsienio kalbų mokėjimą, mokslo žinias ir kompiuterinį raštingumą, tačiau vis dar trūksta instrumentų, kaip matuoti socialines ir pilietines kompetencijas, arba verslumo kompetenciją.
- Įstatymai apibrėžia tik asmenų teises ir pareigas, organizavimą ir atsakomybę. Kas link mokymosi mokytis kompetencijos, egzistuoja tik paprastas apibrėžimas ir forma pasiektam lygiui nustatyti.
- Pastaraisiais metais vyksta daug mokytojų, teoretikų ir politikų diskusijų, atliekami kai kurie bandymai, tačiau nacionalinė kvalifikacijų sandara nemini gebėjimo mokytis ir kitų bendrųjų kompetencijų.
- Mokytojai ir kiti specialistai, įsitraukę į mokymosi visą gyvenimą procesą suvokia mokymosi mokytis ir kitų bendrųjų kompetencijų svarbą.
- Teoriniame lygyje diskusija apie mokymosi mokytis kompetenciją glaudžiai susijusi su kritinio mąstymo (probleminio mokymosi) problematika: užduoti klausimus, ieškoti atsakymų, nusistatyti savo kelią ieškant sprendimų ir siekiant savo tikslų. Kai kurios mokyklos bando taikyti „Kritinio mąstymo instrumentus“, kurie galėtų padėti keisti požiūrį į švietimą.

NYDERLANDAI

- Dokumentų analizė rodo, kad Nyderlandų Vyriausybė demonstruoja mažėjančią dėmesį mokymuisi visa gyvenimą, mokymuisi mokytis ir kitoms bendrosioms kompetencijoms. Dėmesys nukreiptas į darbo rinką ir įsidarbinimą. Suaugusiųjų švietimas ir profesinis mokymas vis labiau decentralizuojami. Egzistuoja tik nacionalinė kovos su neraštingumu strategija.
- Įstatymai nekreipia dėmesio į bendruosius ar naujus gebėjimus, tačiau jie yra svarbūs švietimo politikos dalykai.
- Dabartiniai debatai dėl profesinio mokymosi ir dėl kovos su neraštingumu rodo dideli dėmesį mokymuisi mokytis.
- Nacionalinė kvalifikacijų sandara nemini mokymosi mokytis kompetencijos, tačiau bendrosios kompetencijos yra įtrauktos į įvairius kvalifikacijų lygius.
- Nyderlanduose suvokiama, kad reikia dirbti su bendrosiomis kompetencijomis dėl geresnės ateities, tačiau trūkstant stimulų iš Vyriausybės pusės, kol kas galime pastebėti tik fragmentiškas žinias ir patyrimą šioje srityje. Daugiausiai dėmesio skiriama skaitymo, rašymo ir skaičiavimo gebėjimams. Didėja dėmesys skaitmeninėms kompetencijoms, tačiau kitoms bendrosioms kompetencijoms, jų tarpe ir mokėjimui mokytis dėmesys yra mažas.

PORTUGALIJA

- Švietimo sistemą Portugalijoje nustato Švietimo pagrindų įstatymas (Lei de Bases do Sistema Educativo) (1986 m. spalio 14 d. Įstatymas Nr. 46/86 su vėlesniais 1997 ir 2005 ir 2009 m. pataisymais). Švietimo pagrindų įstatymas švietimą skirsto į ikimokyklinį, mokyklinį (čia yra trys lygiai: pradinis, vidurinis ir aukštasis) ir pomokyklinį. Įstatymuose bendrosios kompetencijos neminimos.
- Už švietimą Portugalijoje atsako Švietimo Ministerija (pradinis ir vidurinis išsilavinimas), Mokslo, technologijų ir aukštųjų studijų ministerija (aukštasis mokslas) ir Darbo ir socialinio solidarumo ministerija (ikimokyklinis švietimas).
- Aštuonių lygių Nacionalinę kvalifikacijų sandarą nustato 2007 m. Dekretas Nr. 396/2007. Ji aprašo kvalifikacijas pagal tris parametrus- žinias, įgūdžius ir nuostatas, joje neatsispindi mokymosi mokytis ir kitos bendrosios kompetencijos. Gebėjimas mokytis yra būtinas kiekviename lygyje, kad asmuo galėtų prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos ir pereiti iš vieno lygio į kitą.
- Portugalijoje sukurta Valstybinė kompetencijų įvertinimo, pripažinimo ir sertifikavimo sistema (2008 m. gegužės 21 d. Švietimo ministro Įsakymas Nr. 370/2008). Sistema veikia mokymosi visą gyvenimą sistemoje ir remiasi Nacionaline kvalifikacijų sandara. Jos tikslas sudaryti sąlygas pripažinti kompetencijas vyresniems nei 18 metų asmenims, kurie neįgijo pradinio ar vidurinio išsilavinimo. Sistema leidžia įvertinti, pripažinti ir sertifikuoti kompetencijas, įgytas iš gyvenimo praktikos, neformaliojo ir savaiminio mokymosi kontekstuose. Šiuo keliu sertifikuotos kompetencijos turi tokį pat statusą, kaip ir kitais būdais įgytos kompetencijos ir sudaro galimybę tolesniam mokymuisi.

ŠVEDIJA

- Vidurinio išsilavinimo galimybės Švedijoje yra labai geros. Suaugusieji gali pasirinkti tarp savivaldybių mokyklų Komvux ir Aukštesniųjų liaudies mokyklų, kur teikiama plati kursų įvairovė. Suaugę taip pat turi galimybę mokytis profesinėse mokyklose.
- Suvokimas apie mokymosi mokytis svarbą yra paplitęs mokytojų tarpe, ją supranta ir švietimo administratoriai.
- Suaugusiesiems tapo įmanoma pripažinti įgytas kompetencijas ir įgūdžius ir panaudoti, kaip pagrindą tolesnėms studijoms aukštesiose mokyklose.

- Mokymosi mokytis kompetencija nėra minima švietimo dokumentuose, tačiau ji naudojama praktikoje. Ypač Aukštesniosios liaudies mokyklos naudoja šią kompetenciją siekdami atskleisti mokinių galimybes mokytis ir stiprinti mokinių savivertę.
- Mokymosi mokytis kompetenciją būtina įteisinti teisės aktuose ir strategijose. Įvedus žodžius „mokymasis mokytis“ oficialiuose Švedijos tinklalapiuose, jie pateikia „patikrinkite rašybą“ arba „nerasta“.
- Mokymasis mokytis daugiau taikomas vidurinėse mokyklose ir mažiau aukštesiose mokyklose. Tačiau gebėjimo mokytis kompetencija labiau siejama su gebėjimu įsiminti faktus ir koncepcijas ir mažiau su suvokimu, to, kas išmokta ir kaip tai buvo išmokta.
- Reikia paminėti ir ekonominius faktorius. Didelės mokymosi grupės ir mažiau mokymosi valandų apsunkina mokymąsi tiems, kam reikia daugiau mokytojo pagalbos. Tampa populiarus nuotolinis mokymasis ir kai kuriems mokiniams tai labai padeda, tačiau kitiems dar labiau apsunkina mokymąsi. Mokymosi mokytis kompetencijos supratimas prisidės prie suvokimo, kokių ekonominių priemonių reikia suaugusiųjų švietimo teikėjams. Šis projektas yra svarbus tuo, kad ne tik aprašo ir pabrėžia mokymosi mokytis svarbą, bet taip pat padeda suvokti, kaip ekonominės priemonės gali būti efektyviai panaudotos ir paskirstytos.

VOKIETIJA

Mokymosi visa gyvenimą bendrosios kompetencijos ypač svarbios asmeniniam pasitenkinimui ir ugdymuisi, socialinei įtraukčiai, aktyviam pilietiškumui ir įsidarbinimui. Bendrosios kompetencijos yra esminės žinių visuomenėje. Jos užtikrina lankstumą darbo rinkoje ir leidžia greičiau prisitaikyti vis labiau besikeičiančiame pasaulyje.

Bendrosios kompetencijos gali būti įgytos:

- Jaunų žmonių – privalomo mokymosi pabaigoje, paruošiant juos suaugusiųjų gyvenimui, ypač darbiniam gyvenimui ir sudarant pagrindą tolesniam mokymuisi;
- Suaugusių žmonių – per visa gyvenimą tobulinant (gilinant) ir keičiant (plečiant) savo kompetencijas.

Bendrųjų kompetencijų įgijimas gerai dera su lygybės ir prieinamumo principu. Ypač tai tinka pažeidžiamoms grupėms, kurių išsilavinimo potencialas reikalauja paramos, tokioms kaip asmenys su žemais baziniais įgūdžiais, anksti iškritę iš švietimo sistemos, ilgalaikiai bedarbiai, neįgalūs, migrantai ir pan.

Bendrosios kompetencijos yra tarpusavyje susijusios ir kiekvienu atveju svarbiausias dėmesys yra kritiniam mąstymui, kūrybiškumui, iniciatyvai, problemų sprendimui, sprendimų priėmimui, rizikos vertinimui ir konstruktyviam emocijų valdymui.

Turint omenyje mokymosi mokytis koncepciją, Vokietijos antrojo šanso mokyklose šiandien mokiniams siūloma ugdyti suvokimą apie tai:

- Kokiam mokymuisi jie teikia pirmenybę, kokios yra jų stipriosios pusės.
- Kaip jie galėtų save motyvuoti ir įgyti daugiau pasitikėjimo ir tikėjimo sėkme.
- Kad reikia pamąstyti apie miego svarbą ir kaip susikurti teigiamą mokymosi aplinką, ir pan.
- Kaip panaudoti skirtingas mokymosi strategijas informacijai įsiminti ar suprasti.
- Kaip išsiugdyti kai kuriuos įpročius, pavyzdžiui, reflektuoti mokymąsi, kad ateityje geriau sektųsi.

Suaugusiųjų mokytojai, kurie padeda asmenims įgyti naujų kompetencijų atlieka svarbiausią vaidmenį padarant mokymąsi visa gyvenimą realybe. Jų profesiniai gebėjimai ir kvalifikacijos yra ypač svarbios mokymosi kokybei. Mokytojai, kurie dirba Vokietijos tęstinio mokymosi ir profesinio mokymo sistemoje yra atėję iš labai įvairių sričių ir turi skirtingas kvalifikacijas. Labai

nedaug išklaušę kokius nors kursus apie suaugusiųjų mokymą ir mokymąsi. Nėra ir kiek nors plačiau paplitusio bendro suvokimo apie tai, kokių kompetencijų reikia šiai profesinei grupei. Tai susiję ir su tuo, kad pati sritis yra labai nevienalytė ir žymiai įvairesnė tikslinių grupių, mokymosi turinio, tikslų ir uždavinių, mokymo institucijų ir mokymo formų prasme, negu mokyklinis švietimas.

Šiandien Vokietijos suaugusiųjų švietimui vis svarbesni tampa konsultavimas ir orientavimas, nes galimybės ir mokymosi pasirinkimai darosi tokie pat sudėtingi, kaip ir jaunimui. Vienintelė išeitis yra teikti nemokamas suaugusiųjų švietimo informavimo ir konsultavimo paslaugas

Išvados

- Visose projekto valstybėse esamos strategijos pripažįsta mokymosi mokytis ir kitų bendrųjų kompetencijų svarbą.
- Įstatymuose, kurie turėtų būti strategijų įgyvendinimo instrumentai, sistemiško požiūrio į mokymosi mokytis ir kitas bendrąsias kompetencijas nėra. Sistemiškiausias požiūris matyti Estijos švietimo dokumentuose
- Nacionalinės kvalifikacijų sandaros nemini mokymosi mokytis ir kitų bendrųjų kompetencijų, tačiau visa kvalifikacijos sandara akivaizdžiai remiasi į suvokimą, kad gebėjimas mokytis yra svarbiausia žmogaus asmeniniam vystymuisi ir profesinei karjerai.
- Bendrosios pagrindinio ir vidurinio mokymosi programos skiria didelį dėmesį mokymosi mokytis ir kitų bendrųjų kompetencijų ugdymui, kaip būtinų veikimui žinių visuomenėje. Estijoje į mokėjimo mokytis kompetenciją kreipiamas dėmesys jau ikimokyklinio ugdymo programose.
- Nežiūrint, kad mokėjimas mokytis suprantamas, kaip viena iš svarbiausių kompetencijų, praktiškai suaugusiųjų švietimo institucijose jam skiriamas nedidelis dėmesys.
- Mokytojai, kurie dirba tęstinio mokymosi ir profesinio mokymo sistemoje yra atėję iš labai įvairių sričių ir turi skirtingas kvalifikacijas. Labai nedaug išklaušę kokius nors kursus apie suaugusiųjų mokymą ir mokymąsi. Nėra ir kiek nors plačiau paplitusio bendro suvokimo apie tai, kokių kompetencijų reikia šiai profesinei grupei.
- Suaugusiųjų švietimui vis svarbesni tampa konsultavimas ir orientavimas, nes galimybės ir mokymosi pasirinkimai darosi tokie pat sudėtingi, kaip ir jaunimui.

Straipsnis publikuotas Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos elektroniniame leidinyje „Savišvieta“, 2015/1, p. 16-39

http://www.lssa.smm.lt/lt/wp-content/uploads/2014/09/SAVISVIETA_apie-MMK_2015-1.pdf